

Ραψωδία α (στίχοι 1 – 25)

Το δεύτερο προοίμιο (της μούσας)

Ειδικά στην Οδύσσεια υπάρχει ένα δεύτερο προοίμιο (στ. 14 -25), όπου αυτή τη φορά η μούσα ανταποκρινόμενη στο κάλεσμα του ποιητή, κάνει τη δική της, πιο συγκεκριμένη, εισαγωγή στο έργο (με το στόμα του ποιητή), με την οποία μας τοποθετεί στο χρονικό εκείνο σημείο από όπου έκρινε ότι πρέπει να αρχίσει να ξετυλίγεται η αφήγηση.

Και αυτοί οι στίχοι θεωρούνται προοιμιακοί επειδή ουσιαστικά αυτοί ορίζουν το ποιητικό «παρόν» της Οδύσσειας και συμπληρώνουν θεματογραφικά τα κενά του προοιμίου: εδώ προκαταβάλλεται ο αποφασισμένος νόστος του Οδυσσέα και η μνηστηροφονία, γνωστοποιείται το όνομα του ήρωα.

Εξάλλου, η συνεργασία αυτή με τη θεά δυναμώνει την αυτοπεποίθηση του ποιητή αλλά και δίνει κύρος στο λόγο του: το έργο του γίνεται «θεόπνευστο», επομένως και σοβαρό, υπεύθυνο, αληθινό και κανείς δεν μπορεί να το αμφισβητήσει.

Στο δεύτερο προοίμιο μαθαίνουμε:

- Πολλοί αρχηγοί του Τρωικού πολέμου έχουν επιστρέψει στην πατρίδα τους
- Μία νεράιδα, η Καλυψώ, εμποδίζει την επιστροφή του ήρωα, γιατί τον θέλει δικό της άνδρα
- Βρίσκεται χωρίς τη θέλησή του κοντά στη θεά, γιατί αγαπά τη γυναίκα του, νοσταλγεί την πατρίδα του (τον παίδευε πόθος διπλός, του γυρισμού και της γυναίκας του)
- Ο ήρωας θα γυρίσει στο σπίτι του, όμως και κει τον περιμένουν βάσανα και δοκιμασίες
- Ο μόνος θεός που εχθρεύεται τον ήρωα είναι ο Ποσειδώνας
- Το όνομα του ήρωα είναι «Οδυσσέας».

Πώς παρουσιάζεται ο ήρωας μέσα από το δεύτερο προοίμιο;

- *Τον παίδευε πόθος διπλός, του γυρισμού και της γυναίκας του:* ο Οδυσσέας νοσταλγεί την πατρίδα του και τη γυναίκα του, την Πηνελόπη
- *Τον συμπαθούσαν οι θεοί, όλοι.....:* οι θεοί ευνοούσαν τον Οδυσσέα, συνεπώς και ο ίδιος ήταν ευσεβής απέναντί τους.

Ποιες πληροφορίες έχουμε στα δύο προοίμια για το χρονικό πλαίσιο της Οδύσσειας;

- Κοντεύουν να κλείσουν δέκα χρόνια από τότε που ο Οδυσσέας έφυγε από την Τροία και είκοσι από τότε που έφυγε από την Ιθάκη.
- Τα δύο πρώτα χρόνια βασανίζοταν σε στεριές και θάλασσες ώσπου έχασε τους συντρόφους του όλους κι έμεινε μονάχος
- Εννιά μερόνυχτα παλεύει με τα κύματα, ώσπου φτάνει ξέπνοος στο νησί της Καλυψώς.
- Από τότε έχουν περάσει πάνω από εφτάμισι χρόνια. Έτσι, φτάνουμε στο τέλος του 10^{ου} χρόνου, δηλαδή στο χρονικό σημείο από το οποίο ο ποιητής αρχίζει την αφήγησή του.

Γιατί λέμε πως η αφηγηματική τεχνική της αρχής της Οδύσσειας είναι in medias res;

Ο ποιητής στο δεύτερο προοίμιο δεν αρχίζει την αφήγησή του από το σημείο από το οποίο άρχισαν τα γεγονότα της υπόθεσης, δηλαδή από τότε που ο Οδυσσέας ξεκίνησε με τους συντρόφους του και τα δώδεκα καράβια του από την Τροία, αλλά από ένα άλλο, προχωρημένο σημείο, από τα «μισά» της ιστορίας, από τότε δηλαδή που ο Οδυσσέας

βρισκόταν στο νησί της Καλυψώς. Αυτή η αφηγηματική τεχνική είναι γνωστή με το όνομα *in medias res* (=στη μέση των πραγμάτων, της υπόθεσης, των γεγονότων)

Ποια η τεχνική της «προειδοποίησης»; Επισημαίνουμε αυτή στα δύο προοίμια της Οδύσσειας;

- Προειδοποίηση του ακροατή ονομάζεται η εκ των προτέρων νύξη από τον ποιητή για γεγονότα ή καταστάσεις που με την κανονική τους σειρά θα έρθουν αργότερα.
- Στους στίχους 20-23 γίνεται με συντομία λόγος για κάτι που θα συμβεί στο τέλος του έπους και μαθαίνουμε από τώρα πως ο Οδυσσεύς θα φθάσει στην Ιθάκη και ότι εκεί τον περιμένουν και άλλα βάσανα. Η πληροφόρηση αυτή από τα πριν αποτελεί ένα στοιχείο αφηγηματικής τεχνικής, που ονομάζεται προειδοποίηση του ακροατή. Το ίδιο στοιχείο τεχνικής χρησιμοποιείται και στους στίχους 10-11, όπου γνωστοποιείται το επεισόδιο με το θάνατο κάποιων συντρόφων του Οδυσσέα, για το οποίο θα γίνει λόγος κανονικά στη ραψωδία μ.